

HUKUKÎ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri :
Paris Hukuk Fakültesi Doktoru
AVUKAT
Mîlâslî GAD FRANKO

TAHRİR HEYETİ

Fuat Hulûsî B. Temyiz Mahkemesi azasından	M. Ağıl Mester. Paris Hukuk Fa. Müderrislerinden
Sabri Şakir B. Ad. V. Hukuk İşleri Müdürü	M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. tahrir Müderrislerinden
Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk Fa. Müderrislerinden	M. A. Salem. Hukuku Düvel Mecmuası tahrir heyetinden.
Ahmet Refik B. İstanbul İcra Reisi	Bahır B. Kavanin ihzârı komisyonu azasından.
Ahmet Samim B. İstanbul Hukuk Fa. Müderrislerinden	Mehmet Talât B. Avukat
M. Şarî Kroza. İstanbul Hukuk Fa. Müderrislerinden	M. A. Bilyotl. Paris Hukuk Fakültesi Doktoru.

Adres: Galata, Bahtiyar han Avukat Gad Franko Beyin yazıhanesi
Telefon: Beyoğlu 3009

Bir nüshanın bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonımanı Posta ücretile beraber

400 kuruştur

Türkiye harici için 500 kuruştur

İSTANBUL

EKSPRES MATBAASI

1929

Yeni Türk vatandaşlığı Kanunu ve kavanini Ecnebiye ile mukayeseli notlar

Nakılı : N. Kohen

(Mabat)

Mahaza osmanlı kanununun metnü mefadına rağmen osmanlı tabaa-sından bir çoğu haklı sebepler ile ecnebi tabiiyeti iddiası dermeyan etmek yolunu bulurlardı: Harbi umumiden sonra, ve bilhassa muttefik-lerin işgalı zamanında, bir çok osmanlı tabaası, ecnebi tabiiyetini değıl-sede, müttefik hükümetlerden birinin himayesini istihsal edebildiler, Muttefik hükümetler, Türk devletinin dairei nüfuzundan çıkmak isteyen tabaasına karşı, bir emniyet tedbiri gibi daimi mens'uliyet prensipini idame hususundaki meşru esbabı nazarı itibara almaksızın* ve şüphesiz ecnebi konsolatolarla türk devairi arasında tekêvvün edebilecek ihtilafata meydan vermemek maksadile, Sevr muahedesine 128 nci maddeyi derc ettirmişlerdi. Bu maddeye nazaren “gerek tabiiyet iktisabı suretile ve gerekse bir muahedenin bir maddesi neticesi olarak, müttefik veya yeni müteşekkil hükümetlerin kavaninine, ve bu hükümetlerin salahiyetdar devairince müttehaz kararlara tevfikân, osmanlı tabaası tarafından iktisap olunan ve ya olunacak olan yeni tabiiyeti tanımağı, ve mezkûr tabaaca ihraz olunan yeni tabiiyet dolayisile, bunların menşe hükümetlerine karşı olan her nevi mesuliyetlerinden tahlis etmeğı Türkiye taahüt eyler. Hususile işbu muahedenin mevki'i mer'iyete girmesinden evvel müttefik hükümetlerden birinin, ve anın kavaninine tevfikân, tabiiyetini iktisab etmiş kimseler osmanlı hükümetince, bu hükümetler tabaasından addolu-nacak ve osmanlı kanununun muhalif her hangi bir hükmüne rağmen

bunları osmanlı tabiiyetini zai etmiş addolunacaklardır. Mezkûr tabiiyetin ihrazından dolayı osmanlı kanununda emr edilen zapti enval cezasile her hangi bir cezaya tabaai mezkûre duçar edilmeyecektir.,,

Lozan konferansında, müttefik hükümetler, Sevr muahedesinde olduğu gibi maziyi ve istikbali ihtiva eden böyle umumi bir hüküm degilsede, hiç olmazsa mütarekeden sonra müttefik hükümetler tarafından türk tabaasına ita edilmiş olan tabiiyetlerin tanınmasını tezammun eden bir hükmün sulh muahedenamesine idhaline çalışmışlardır. Türk heyeti murahasası, bu tabiiyetlerin kanuna muhalif olarak iktisab edildigini itirazen dermeyan ederek, bu noktai nazara iştiraki kat'i surette reddeylemiştir. Müttefik devletler heyeti murahasaları, ve mes'eledede en ziyade alakadar olan italyan heyeti murahasası tekliflerinden sarfinazar etmek mecburiyetinde kalmışlar ve mahaza gayri muntazam bir surette ecnebi tabiiyetini istihsap etmiş olan osmanlı tebeasının, türk tabiiyet kanununa muhalif hareketlerinden dolayı tecziye edilmeyecekleri hakkında Türk hükümetinden te'minat almışlardır (27).

Kapitülasyon rejimi ve 1869 kanunu ile ihdas olunan vaziyet bu idi, mezkûr rejimin ilgasından dolayı Türkiyenin artık ecnebi memalikte tabiiyet iktisap etmek isteyen türk tabaasının, mâzide olduğu gibi, mesuliyetlerini idame etmek zımında aynı esbap mevcut degildir. Vecaibi askeriyelerini ifadan sonra bu hak kendilerine pekâla tanınabilirdi (28).

(27) Tabiiyetlere dair tali komisiyon reisi M. "Montagna," nin 26 kânunisanı 1923 tarihli raporu, zikri geçen Lozan Konferansı vesaikinde, seri 1, cild 2, sah 54. Mahaza İtalia hususî bir itilâfla, Ankara Hükümetinden, italyan tabiiyetini istihsal etmiş osmanlı tabaasından muayyen bir addedi lehinde olarak, bunların türk tabaasından addolunmamaları mezuniyetini istihsale muvaffak olmuştur.

(28) Mamafih, türk kanununa muvafık bir fikrî esas dahilinde âtideki memleketlerin zikri geçen kanunlarına muraceat: Suriye ve Libnan kararnameleri, madde 8; Mısır kanunu madde 15. Askerlik hususundaki vezâifin ifası halinde milletdaşların, tabiiyetlerini tebdil edebileceklerine dair, Fransa kanunu madde 9, İtalya kanunu madde 8, Bulgaristan kanunu madde 17 ye muraceat.

Hariciye encümeninin B. M. Meclisine tevdi eylediği rapor bu bapta bir güna izahatta bulunmamaktadır; Türk hükümetini yeni kanunda bu prensipi muhafazaya sevkeden şey, esbabı siyasiye olmalıdır. Şüphesizdir ki bu usulü kabul etmekle kabili itiraz olmayan hukukî hükümlerinin istimal etmiş oluyor.

Türk kanununun şu ahkâmı, türk tabaasından tabiiyeti ecnebiyeiktisap etmek talebinde bulunupta ecnebi hükümetlerin kanununa tevfiği hareket edecek olanlara, bu hükümetlerce tabiiyetlerinin tanınmasına bir mani teşkil edemeyecektir; zira her hükümet bir ecnebiye milletdaş sıfatını ita için takip edilmesi lâzım gelen kaideleri bir kanunla tayin etmekte serbest olup, tebdili tabiiyetin ecnebinin mensup olduğu hükümet tarafından tanılup tanılmayacağı mes'elesile alakadar olmaz.

Mahaza, tabiiyet ihtilâfatını ihdas etmemek arzusuile, bazı hükümetler, tabiiyeti asliyelerini henüz gaip etmemiş ecnebilerin yeni bir tabiiyet almalarına musaid bulunmamakta, ve yahut tabiiyet iktisap edenlerin yeni tabiiyetleri menşeleri olan memlekette tanınmadığı takdirde, onları oralarda himaye etmemektedir (29).

(29) Romanya, tabiiyet iktisap etmek talebinde bulunan ecnebiye, memleketi kanununa nazaren ecnebi tabiiyetini zayıf ettikten sonra verilir, zikri geçen kanun, madde 7, fıkra 6. Norveçte kâzalık böyle yalnız istinaî muameleyi muhik kılan esbabı hususiye varsa, o ayrı bir keyfiyettir, zikri geçen kanun, madde 5. Aynı sistem İsveçrede takip olunmaktadır, zikri geçen kanun, madde 5. Holandada Hükümeti müktesep tabiiyeti vermeden evvel, ecnebinin mensup olduğu hükümet kanununun kändisinin tabiiyet iktisap etmesine mani teşkil etmediğini ispat etmesi lâzımdır. zikri geçen kanun, madde 3, İsveçrede, 23 haziran 1920 tarihli kanunla tâdil edilen, 25 haziran 1903 tarihli Federal kanununa nazaren („Clunet, sene 1921, sah 341), Federal Meclisi ecnebinin memleketi asliyesile olan münasebatını tetkik ederek, bundan Hey'eti - Muttehide için bir zarar husule geleceği anlaşılsa müktesep tabiiyeti vermekten imtina edebilir; mahaza tabiiyeti mezkûre

12 Vatandaşlıktan iskatın sebepleri.— Kendi arzusile ve hükümetin müsaadesini almaksızın tabiiyeti ecnebiyeye giren veya ecnebi bir orduda bir hizmeti askeriye ifa eden türklerin İcra vekilleri heyeti kararla türk tabiiyetinden iskat olunabilecekleri, 9 ncu maddede muharrerdir.

10 ncu madde ise berveçhi atidir: Ecnebi bir devletin askerlikten gayri bir hizmetini deruhte etmiş olanlardan kabul ettiği hizmetin tayin verilmekte beraber, İsviçre Hükümeti tabiiyet ıktisab etmiş ecnebiyi menşe vatanında himaye etmekten tevekki eyler ("Sauzer Hall,, in zikr olunan esesi, sah. 1270). 12 mayıs 1870 tarihli ingiliz kanununun 7 nci maddesinde, menşe memleketinde bulunan tabiiyet ıktisab etmiş ecnebinin, ingiliz tabiiyetinden addolunması için, bu memlekêt tabaasından olmaktan çıkmış olması lâzım geldiği sarahaten mezkûrdur. Bu hüküm, 1914 tarihli yeni tabiiyet kanununa derc edilmemiştir.

1889 tarihli fransız kanununun Meb'usan Meclesinde müzakeresi esnasında Adliye naziri demiştirki Fransa, hakkı hükümransinin sahayı fealiyeti dahilinde, hareketle, müktesep tabiiyetin itasında, ecnebi memleketlerin muvafakatini istemek teahhüdüne giremez isede, Hükümet, imkâm derecesinde, fransız tabiiyetini munhasiren menşe vatanlarına olan mensubiyetlerini katetmiş ecnebilere bahş edecektir. "Weiss,, in zikr olunan eseri sah. 29. Yeni fransız kanunu, Fransada mukim ecnebilerden mümkün olduğu kadar fazla mikdarini fransızlaştırmak gayesini istihdaf etmiştir, ve halen tatbikatta muhakkaktirki, fransız Hükümeti, fransız tabiiyetini, bunu talep edenlere, layik görüldükleri halde, bahş eder, bu müktesep tabiiyetin, ecnebinin mensup olduğu menşe memlekette kabul edilip edilmeyeceği mes'elesilede alakadar olmaz. Bununla beraber, memleketleri kanununa nazaren tabiiyetlerini zayi etmemiş olan ecnebilere ita kılınmış müktesep tabiiyet kararlarında atideki haşiye muharrerdir :

Tabiiyet ıktisab etmiş ecnebinin menşeyi olan memlekette fransız tabiiyetinden istifade edebilmesi için, bu memlekete karşı her nevi borçtan beri, ve aslı tabiiyetinden kanunları veçhile alakası kəsilmis olmalıdır. „ ("Institut de dr. int., in 1886 tarihli Venezya ictimanda ittihaz olunan mukarrerattan 5 nci madde ile, Cemiyeti Akvamda, tabiiyet hakkında hukuku düvelin teklif olunan taknini için metişekkil Mutehassıslar Komitesi tarafından Hükümetlere tevdi olunan ihzari mukavele projenin 6 nci maddesini mukayese ediniz),

olunacak müddet zarfında terki için Türkiye de bulundakları mehal hükümetleri, ve ecnebi memleketinde Türk ilçilik veya şehbenderhaneleri vasıtasile verilecek emre imtisal etmeyen, veya Türkiye ile muharip olan bir devletin hizmetinde bila mezuniyet devam eden türkler vatandaşlık tan iskat olunabilirler. Türkiyenin seferberlik ilân ettiği zamanda mecburî askeri hizmetlerini ifa için vesaiti lazime ile vaki olacak resmi dâvete bila maazeret icabet eylemeyenlerden, ve mürettep kıtalarına sevkleri esnasında veya bir kıt'aya iltihaktan sonra firarla kanunî mehil zarfında avdet etmeyenlerden memaliki ecnebiyeye kaçtıkları anlaşıupta hilafını ispat edemeyen ve mezuniyet ve tebdilihava veya memuriyet suretile Türkiye haricine azimet ettikleri halde müddet hitamında bila maazeret advet etmeyerek firarî hükmünde kalan rutebi askeriye eshabile mensubın ve mukeleffini askeriye'yi ve yahut ecnebi bir memlekette mukim oldukları halde beş seneden fazla bir müddet türk şehbenderhanelerinde kendilerini tescil ettirmemiş olan türkleri Hükümet isterise vatandaşlıktan iskat eder. „

11 nci maddede berveçhi zirdir: Türk vatandaşlığına kabul edilmiş olan sabık ecnebilerden:

A. — Türkiye hükümetinin dahilî ve haricî emniyetine mugayir ef'alü harekâta tesaddi edenler.

B. — Askerlik hakkındaki kanunların emrettiği mükellefiyetleri ifa etmeyenler, İcra Vekilleri heyeti kararile türk vatandaşlığından iskat olunabilirler „ (30).

N. Kohen

(30) Mekale metninde muharrer 11 nci maddenin (a) ve (b) fıkraları, fransız tabiiyet kanununun (a) ve (c) fıkralarına muvafiktir. Türk kanununun layihası dahi fransız kanununun (b) fıkrasına muvafik bir fikrayı muhtevi idi; bu fıkraya nazaren "ecnebi bir memleket menfaatına olarak, fransız sıfatile gayri kabili teelif ve fransız menafiine mugayir ef'ale cüret edenler tabiiyetten iskat edilirler. „ Türk kanununun kabul edilen metni kat'isinde bu fıkra kaldırılmıştır. Yukarda zikrettiğimiz eserinde Profesör "Niboyet. „, bu (b) fıkrasının pek şumullü olan formülünün meydan verebileceği indî tefsirleri izah eylemektedir. Türk şariine mezkûr hökmü tayyetmesinden dolayı muteşekkik olmalıyız.